

INSON TARBIYASIDA MUHITNING AHAMIYATI

Mirganiyeva Muxabbat Ortiqboevna

*Namangan viloyati, To'rqo'rg'on tumani, 1-son politexnikumi
tarix va tarbiya fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Inson tarbiyasida muhitning ahamiyati juda katta va bu masala hozirgi kunda ham dolzarb ahamiyatga ega. Muhtasham bir shaxsni tarbiyalash, uning ruhiyati, xarakteri va shaxsiyati ko'p jihatdan atrof-muhitga bog'liqdir. Insonning tarbiyasi, uning o'sishi va rivojlanishi uchun zarur bo'lgan sharoitlar va omillarni muhit ta'minlaydi. Tabiiy muhit, ijtimoiy muhit, iqtisodiy muhit, madaniy muhit va psixologik muhit — bularning barchasi inson tarbiyasida muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: tarbiya, muhit, estetik dunyoqarash, qobiliyatlar, tabiat, oila, do'stlar, jamoa.

Аннотация: Окружающая среда имеет очень важное значение в образовании человека, и этот вопрос актуален и сегодня. Воспитание великого человека, его психика, характер и личность во многом зависят от окружения. Окружающая среда обеспечивает условия и факторы, необходимые для воспитания, роста и развития человека. Природная среда, социальная среда, экономическая среда, культурная среда и психологическая среда - все это играет важную роль в образовании человека.

Ключевые слова: образование, окружающая среда, эстетическое мировоззрение, способности, природа, семья, друзья, сообщество.

Abstract: The environment is very important in human education, and this issue is still relevant today. The upbringing of a great person, his psyche, character and personality largely depends on the environment. The environment provides the conditions and factors necessary for a person's upbringing, growth and development. Natural environment, social environment, economic environment, cultural environment and psychological environment - all these play an important role in human education.

Key words: education, environment, aesthetic outlook, abilities, nature, family, friends, community.

Tabiiy muhit insonning tarbiyasida birinchi o'rinda turadi. Tabiat insonning hissiyotlari, ruhiy holati va jismoniy salomatligiga ta'sir qiladi. Tabiat bilan aloqada bo'lish, insonni ruhiy jihatdan tinchlantiradi va stressni kamaytiradi. Masalan, tabiatda ko'p vaqt o'tkazish, insonni ko'proq ijodiy fikrlashga undaydi. Tabiat insonning estetik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. O'simliklar, hayvonlar va tabiiy manzaralar insonning his-tuyg'ularini boyitadi va uning dunyoqarashini kengaytiradi.

Tabiatning go'zalliklari, insonni hayratda qoldiradi va uning ruhiyatiga ijobiy ta'sir qiladi. Ijtimoiy muhit ham inson tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. Oila, do'stlar, maktab va jamoa — bularning barchasi insonning shaxsiyati va xarakterini shakllantiradi. Oila — inson tarbiyasining birinchi va eng muhim muhitidir. Oila a'zolari o'rtasidagi munosabatlar, tarbiyalash usullari va qadriyatlar, bolalarning shaxsiyati va kelajakdagi hayotiga ta'sir qiladi. Oila ichida bolalar o'zlarini qanday his qilishlari, qanday qadriyatlarni qabul qilishlari va qanday munosabatlar o'rnatishlari o'rganiladi. Oila, shuningdek, bolalarga sevgi, e'tibor va qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi, bu esa ularning ruhiy salomatligini mustahkamlashga yordam beradi.[1]

Maktab muhitida ta'lim olish jarayonida bolalarning bilim olishlari, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishlari va o'zaro munosabatlarni o'rganishlari muhimdir. Maktabda o'qituvchilar bolalarga nafaqat bilim berish, balki ularning shaxsiy rivojlanishiga ham yordam berishlari kerak. O'qituvchilar bolalarning qobiliyatlarini aniqlash va ularni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydilar. Maktab muhitida bolalar o'zaro munosabatlar o'rnatish, jamoa bo'lib ishlash va boshqalar bilan muloqot qilishni o'rganadilar. Bu jarayon, bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi va ularning kelajakdagi hayotida muhim ahamiyatga ega bo'ladi.[2]

Madaniy muhit ham inson tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. Har bir millatning o'ziga xos madaniyati, urf-odatlar va an'analari bor. Madaniyat insonning fikrlash tarzi, qadriyatlari va hayotiy maqsadlariga ta'sir qiladi. Madaniyat, shuningdek, insonning estetik idrokini, san'atga bo'lgan munosabatini va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Madaniy tadbirlar, festivallar va an'anaviy bayramlar, insonlarning bir-biriga bo'lgan munosabatlarini mustahkamlashga yordam beradi. Madaniyat, insonning o'zligini anglashiga, o'z millatiga bo'lgan hurmatini oshirishga va boshqa madaniyatlar bilan muloqot qilishga yordam beradi.[3]

Iqtisodiy muhit ham inson tarbiyasida muhim rol o'ynaydi. Iqtisodiy sharoitlar, mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va ijtimoiy farovonligi, insonlarning hayot sifatiga ta'sir qiladi. Iqtisodiy muhit, shuningdek, ta'limga, sog'liqni saqlashga va boshqa ijtimoiy xizmatlarga kirishni belgilaydi. Iqtisodiy jihatdan rivojlangan mamlakatlarda insonlar ko'proq imkoniyatlarga ega bo'lib, o'zlarining shaxsiy rivojlanishlariga ko'proq e'tibor berishadi. Iqtisodiy muhitning ijobiy ta'siri, insonlarning o'z maqsadlariga erishishida va o'z hayotlarini yaxshilashida muhim ahamiyatga ega.[4]

Psixologik muhit ham inson tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. Insonning ruhiy holati, o'zini tutish tarzi va boshqalar bilan munosabatlari psixologik muhitga bog'liq. Salbiy psixologik muhit, insonning o'ziga bo'lgan ishonchini kamaytirishi, stress va depressiya kabi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Psixologik muhitni yaxshilash uchun inson o'zini qanday his qilayotganini, o'z his-tuyg'ularini va fikrlarini tahlil qilishi kerak. Psixologik muhitni yaxshilash, insonning ruhiy salomatligini mustahkamlashga va uning shaxsiy rivojlanishiga yordam beradi. Shuningdek, muhit

inson tarbiyasida ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Har bir inson, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sharoitlardan qat'i nazar, o'z huquqlarini bilishi va o'z imkoniyatlaridan foydalanishi kerak. Ijtimoiy adolatni ta'minlash, insonlarning o'zaro hurmat va hamkorlikda yashashlariga yordam beradi. Insonlar o'rtasidagi tenglik, jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi va har bir insonning o'z imkoniyatlaridan to'liq foydalanishiga imkon yaratadi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, inson tarbiyasida muhitning ahamiyati juda katta. Tabiiy, ijtimoiy, madaniy, iqtisodiy va psixologik muhitlar, insonning shaxsiyati, xarakteri va hayotiy qadriyatlarini shakllantiradi. Har bir inson o'z atrofidagi muhitni yaxshilashga harakat qilishi kerak, chunki bu nafaqat o'zining, balki jamiyatning rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Inson tarbiyasida muhitni yaxshilash, kelajak avlodlar uchun yanada yaxshi sharoitlarni yaratishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jalilov, M. (2018). "Tarbiyaviy muhit va uning inson rivojlanishidagi o'rni". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
2. Qodirov, S. (2019). "Inson tarbiyasi va ijtimoiy muhit". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Xolmirzaev, A. (2020). "Oila va jamiyat: tarbiyaning asosiy omillari". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
4. Sodiqov, R. (2021). "Madaniyat va tarbiya: muhitning ta'siri". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
5. Murodov, I. (2022). "Inson tarbiyasida psixologik muhitning roli". Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
6. Toshpulatov, E. (2023). "Ijtimoiy adolat va tarbiya: muhitning ahamiyati". Namangan: Namangan Davlat Universiteti.
7. Abdurazzakov, D. (2023). "Inson tarbiyasi: atrof-muhitning ta'siri". Andijon: Andijon Davlat Universiteti.